

Review Article

สเต็มเซลล์: ความก้าวหน้าทางแนวคิดและการประยุกต์ใช้

Stem cell: Advances in Concept and Applications

ณยา วงษ์พูน

กลุ่มกำหนดมาตรฐาน สำนักยา สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข

Corresponding author: nayavong@hotmail.com

บทคัดย่อ

สเต็มเซลล์หรือเซลล์ต้นกำเนิด คือเซลล์ที่มีคุณสมบัติแบ่งเซลล์ได้อย่างต่อเนื่อง โดยเซลล์ใหม่ที่เกิดขึ้นยังไม่จำเพาะทั้งรูปร่างและหน้าที่ ซึ่งทำให้สเต็มเซลล์และโปรเจนิเตอร์เซลล์มีความแตกต่างกัน แหล่งที่มาหลักของสเต็มเซลล์คือตัวอ่อนของมนุษย์ ทารกในครรภ์หรือเฟ้งคลอด ร่างกายที่เจริญวัยเต็มที่ หรือจากการปรับแต่งยีนของเซลล์ที่เจริญวัยเต็มที่ สเต็มเซลล์แต่ละชนิดมีโปรตีนจำเพาะที่อยู่บริเวณผิวเซลล์ต่างกัน จึงสามารถใช้เป็นตัวบ่งชี้เพื่อแยกสเต็มเซลล์ออกจากเซลล์ชนิดอื่นได้ นอกจากนี้ พบว่าสเต็มเซลล์ถูกรักษาหรือเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติของการเป็นสเต็มเซลล์โดยการทำงานร่วมกันของสองปัจจัย คือ โมเลกุลสัญญาณภายในสเต็มเซลล์ และโมเลกุลสัญญาณที่มาจากบริเวณหรือบ้านที่สเต็มเซลล์อยู่ ปัจจุบันสเต็มเซลล์ได้รับความสนใจนำมารักษาโรคในมนุษย์เป็นอย่างมาก เช่น นำมาใช้รักษาโรคเลือดซึ่งขณะนี้ถือเป็นการรักษามาตรฐานเพียงอย่างเดียว ส่วนการรักษาโรคอื่น ๆ เช่น โรคกระดูกตา โรคหัวใจ โรคข้อและกระดูก โรคเบาหวาน และโรคทางระบบประสาท เป็นต้น ยังอยู่ในระยะศึกษาวิจัยทั้งในหลอดทดลอง สัตว์ทดลองและระดับคลินิก ซึ่งการศึกษาระดับคลินิคนี้นั้นส่วนใหญ่อยู่ในระยะรวบรวมอาสาสมัครหรือระยะที่ 1

คำสำคัญ: สเต็มเซลล์, stem cells, cell therapy, stem cell niche, marker of stem cell, applications

ไทยเภสัชศาสตร์และวิทยาการสุขภาพ 2553;5(4):350-362[§]

บทนำ

เซลล์ที่เป็นโครงสร้างของร่างกายเป็นเซลล์ที่พัฒนามาจากสเต็มเซลล์ (stem cell) โดยเปลี่ยนแปลงทั้งรูปร่างและคุณสมบัติภายในเพื่อทำหน้าที่ที่จำเพาะ ดังนั้นสเต็มเซลล์แตกต่างจากเซลล์ชนิดอื่นคือ **สเต็มเซลล์**มีคุณสมบัติในการแบ่งเซลล์ได้อย่างต่อเนื่องในช่วงระยะเวลาที่ยาวนาน (self-renewal) โดยเซลล์ใหม่ที่ได้ยังเป็นเซลล์ที่ไม่มีความจำเพาะในการทำหน้าที่ (un-specialized cell) แต่พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงรูปร่างและคุณสมบัติภายใน (differentiation) ให้เป็นเซลล์ที่มีรูปร่างและหน้าที่ที่จำเพาะได้ ถ้าหากได้รับการสื่อสารสัญญาณทั้งจากภายในสเต็มเซลล์เอง ซึ่งควบคุมโดยยีน และสื่อสารสัญญาณจากเซลล์อื่นที่แวดล้อมสเต็มเซลล์อยู่ เช่น สารเคมีที่หลั่งมาจากเซลล์อื่น หรือการสื่อสารทางกายภาพระหว่างเซลล์หรือจากโมเลกุลสัญญาณอื่น ๆ ที่อยู่บริเวณนั้น¹⁻³

ความแตกต่างระหว่างสเต็มเซลล์กับโปรเจนิเตอร์เซลล์

สเต็มเซลล์เป็นเซลล์ที่มี self-renewal ได้เซลล์ใหม่ที่ยังไม่มีความจำเพาะในการทำงาน และยังคงอาศัยอยู่ในบ้านของสเต็มเซลล์

(stem cell niche) ด้วย สเต็มเซลล์จึงสามารถเปลี่ยนแปลงไปเป็นเซลล์จำเพาะได้ทุกชนิดหรือหลายชนิด โดยหากแบ่งเซลล์แบบสมมาตร (symmetry division) จะให้เซลล์ลูกที่เป็นสเต็มเซลล์ทั้งสองเซลล์ แต่ถ้าแบ่งแบบอสมมาตร (asymmetry division) จะให้เซลล์ลูกที่เป็นสเต็มเซลล์หนึ่งเซลล์และเซลล์ที่มีความจำเพาะหนึ่งเซลล์¹⁻³

ส่วน**โปรเจนิเตอร์เซลล์** (progenitor cell) คือ เซลล์ที่ถูกจำกัดความสามารถด้าน self-renewal และเริ่มมีรูปร่างที่จำเพาะในระดับหนึ่งแล้ว (partly differentiated cells) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้โปรเจนิเตอร์เซลล์พัฒนาไปเป็นเซลล์ตั้งต้นของเซลล์สายวงศ์ย่อยที่จำเพาะเจาะจงขึ้นอีก เช่น ลิมโฟยด์โปรเจนิเตอร์เซลล์เป็นเซลล์ตั้งต้นของสายวงศ์ย่อยของระบบน้ำเหลือง ได้แก่ บี-ลิมโฟไซต์ ที-ลิมโฟไซต์ และเนเชอรอลคิลเลอร์เซลล์ เป็นต้น ในขณะที่ไมอีลอยด์โปรเจนิเตอร์เซลล์เป็นเซลล์ตั้งต้นของสายวงศ์ย่อยของเม็ดเลือดแดง เม็ดเลือด และเม็ดเลือดขาว ซึ่งสายวงศ์ย่อยทั้งสองนี้อยู่ในสายวงศ์ใหญ่ที่มีต้นกำเนิดมาจากสเต็มเซลล์เม็ดเลือด (hematopoietic stem cells; HSCs) นอกจากนี้ โปรเจนิเตอร์เซลล์จะแบ่งเซลล์ให้เซลล์ลูกที่เป็นเซลล์จำเพาะทั้งสองเซลล์โดยไม่มีเซลล์ต้นกำเนิดเหลืออยู่ ดังนั้นถือว่าสเต็มเซลล์เป็นเซลล์ตั้งต้นของสายวงศ์ใหญ่ ส่วนโปรเจนิเตอร์เซลล์เป็นเซลล์ตั้งต้นของสาย

[§] 15th year of Srinakharinwirot Journal of Pharmaceutical Science

วงศ์ย่อยที่อยู่ในสายวงศ์ใหญ่อีกที หรืออีกนัยหนึ่ง คือ โปรเจคเตอร์ เซลล์เปรียบเสมือนเป็นเซลล์ตัวกลาง (intermediate cell) ระหว่างการพัฒนาจากสเต็มเซลล์ไปเป็นเซลล์ที่มีความจำเพาะอย่างเต็มรูปแบบ⁴⁻⁹

ชนิดของสเต็มเซลล์ (Type of stem cell)

สามารถแบ่งชนิดของสเต็มเซลล์ได้ตามแหล่งที่ได้มา และตามคุณสมบัติของสเต็มเซลล์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก) ชนิดของสเต็มเซลล์ตามแหล่งที่ได้มา

1) สเต็มเซลล์ตัวอ่อน (Embryonic Stem cell; ES) ได้จากบลาสโตไซสต์ ซึ่งเกิดจากเซลล์ไข่ผสมกับเซลล์อสุจิได้ 5 - 7 วัน ระยะนี้เรียกว่า “บลาสโตไซสต์” พบว่าที่บริเวณหนึ่งด้านใน (inner cell mass; ICM) ของบลาสโตไซสต์ประกอบด้วยเซลล์ที่สามารถพัฒนาไปเป็นเซลล์จำเพาะของเนื้อเยื่อหรืออวัยวะได้ทุกชนิดในร่างกาย เช่น สมอง หัวใจ เม็ดเลือด กล้ามเนื้อเรียบ ตับ ตับอ่อน ปอด เป็นต้น ดังนั้น สเต็มเซลล์ตัวอ่อน จึงเป็นเซลล์ที่ได้มาจากผนังด้านในของไข่ที่ได้รับการผสมแล้วที่พัฒนาอยู่ในระยะบลาสโตไซสต์^{10, 11} การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสเต็มเซลล์ตัวอ่อนถูกพัฒนาให้ก้าวหน้าอย่างเป็นลำดับขั้น ได้แก่ การแยกสเต็มเซลล์ตัวอ่อนของหนู^{12, 13} การแยกสเต็มเซลล์ตัวอ่อนของสัตว์มีกระดูกสันหลัง เช่น ลิง¹⁴ จนถึงการแยกสเต็มเซลล์ตัวอ่อนของมนุษย์¹⁵ เนื่องจากคุณสมบัติเด่นของสเต็มเซลล์ตัวอ่อนที่สามารถพัฒนาไปเป็นเซลล์ชนิดใดก็ได้ในร่างกายจึงทำให้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ทั้งในห้องปฏิบัติการและทางการแพทย์

2) สเต็มเซลล์ที่ได้จากทารกในครรภ์ (Fetal stem cell) เป็นสเต็มเซลล์ที่ได้จากเลือด ตับ และไขกระดูกของทารกที่ยังอยู่ในครรภ์¹⁰

3) สเต็มเซลล์ที่ได้จากทารกแรกเกิด (Postnatal/Infant stem cell) เป็นสเต็มเซลล์ที่ได้จากเลือดสายสะดือ (umbilical cord blood; UCB) หรือรก (placenta) ของทารกแรกเกิด

4) สเต็มเซลล์ที่ได้จากร่างกายที่เจริญวัยเต็มที่ (Adult stem cell or somatic stem cell) เป็นสเต็มเซลล์ที่ได้จากร่างกายของสิ่งมีชีวิตที่เจริญวัยเต็มที่แล้ว^{11, 16} สเต็มเซลล์ชนิดนี้ต่างจากสเต็มเซลล์ตัวอ่อนในแง่ที่สามารถพัฒนาไปเป็นเซลล์จำเพาะของเนื้อเยื่อหรืออวัยวะได้เฉพาะในสายวงศ์ของตนเองเท่านั้น¹⁷⁻²⁰ ตัวอย่างแหล่งที่พบสเต็มเซลล์ชนิดนี้ได้แก่ ไขกระดูกของหนู²¹ และมนุษย์^{22, 23} เลือดจากเส้นเลือดแขนง (Peripheral blood; PB)^{22, 24} ซึ่งสามารถพบทั้งสเต็มเซลล์เม็ดเลือดและสเต็มเซลล์เนื้อเยื่อ²⁵⁻²⁷ (Mesenchymal stem cells; MSCs) โปร่ง

ประสาท²⁸⁻³¹ ลำไส้³² ตับ³³ ผิวหนัง^{34, 35} ระบบสืบพันธุ์³⁶ กล้ามเนื้อหัวใจ³⁷⁻³⁹ และเนื้อเยื่อไขมัน⁴⁰ เป็นต้น

5) สเต็มเซลล์ที่ได้จากการปรับแต่งยีน (Induced pluripotent stem cell; iPSC) เป็นสเต็มเซลล์ที่สร้างขึ้นเพื่อให้เซลล์ที่เจริญวัยเต็มที่แล้วกลับไปมีคุณสมบัติคล้ายสเต็มเซลล์ตัวอ่อนโดยการสอดยีน Oct3/4 Sox2 c-Myc และ Klf4 เข้าเซลล์ไฟโบบลาสต์ของหนู⁴¹ หรือการสอดยีน Oct4 Sox2 Nanog และ Lin28 เข้าเซลล์ไฟโบบลาสต์ของมนุษย์⁴² หรือการสอดยีน Oct3/4 Sox2 c-Myc และ Klf4 เข้าเซลล์ไฟโบบลาสต์ของมนุษย์⁴³ เป็นต้น ในปัจจุบันงานวิจัยเกี่ยวกับ iPS ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสู่การนำไปใช้⁴⁴

ข) ชนิดของสเต็มเซลล์ตามคุณสมบัติ

1) Totipotency เป็นสเต็มเซลล์ที่มีคุณสมบัติในการเปลี่ยนแปลงไปเป็นเซลล์จำเพาะชนิดใดก็ได้ในร่างกาย รวมถึงเปลี่ยนแปลงไปเป็นเซลล์ของรกและเซลล์ของสายสะดือ (umbilical cord) ด้วย^{45, 46} แหล่งที่พบสเต็มเซลล์ชนิดนี้ได้แก่ เซลล์ในระยะไซโกต

2) Pluripotency เป็นสเต็มเซลล์ที่มีคุณสมบัติเปลี่ยนแปลงไปเป็นเซลล์จำเพาะในร่างกายได้เกือบทุกชนิด ยกเว้น เซลล์ของรกและเซลล์ของสายสะดือ คุณสมบัตินี้พบได้ในสเต็มเซลล์ตัวอ่อนและสเต็มเซลล์ที่ได้จากการปรับแต่งยีน

3) Multipotency เป็นสเต็มเซลล์ที่มีคุณสมบัติเปลี่ยนแปลงไปเป็นเซลล์จำเพาะได้ทุกชนิดที่อยู่ในสายวงศ์เดียวกัน แหล่งที่พบสเต็มเซลล์ชนิดนี้ได้แก่ ร่างกายที่เจริญวัยเต็มที่ เช่น เซลล์ไขกระดูกซึ่งพบสเต็มเซลล์เม็ดเลือดซึ่งสามารถพัฒนาไปเป็นเซลล์ในสายวงศ์ของระบบเลือดและน้ำเหลืองทั้งหมด เช่น เซลล์เม็ดเลือดแดง เซลล์เกล็ดเลือด เซลล์เม็ดเลือดขาว^{24, 50} หรือ เซลล์บี-ลิมโฟไซต์ และเซลล์ที-ลิมโฟไซต์ เป็นต้น นอกจากนี้ ในเซลล์ไขกระดูกยังพบสเต็มเซลล์เนื้อเยื่อ^{27, 51-53} ซึ่งสามารถพัฒนาไปเป็นเซลล์กระดูก เซลล์กระดูกอ่อน เซลล์ไขมัน⁵⁴ เอ็น⁵⁵ เซลล์กล้ามเนื้อ²⁶ เซลล์ผิวหนัง⁵⁶ และเซลล์ประสาท⁵⁷ เป็นต้น

4) Unipotency เป็นสเต็มเซลล์ที่มีคุณสมบัติในการเปลี่ยนแปลงไปเป็นเซลล์จำเพาะได้เพียงชนิดเดียวเท่านั้น แหล่งที่พบสเต็มเซลล์ชนิดนี้มาก ได้แก่ เซลล์ผิวหนัง อย่างไรก็ตาม การแยกคุณสมบัติของสเต็มเซลล์บางชนิดว่าเป็นชนิด unipotency หรือ multipotency ยังไม่มีข้อมูลที่ชัดเจน^{58, 59}

ตัวบ่งชี้ของสเต็มเซลล์ (Stem cell marker)

เซลล์ทุกเซลล์ในร่างกายมีโปรตีนจำเพาะเคลือบอยู่บริเวณผิวด้านนอกของเซลล์ เรียกว่า “ตัวรับ” หรือ “receptor” ตัวรับของเซลล์แต่ละประเภทมีความแตกต่างกันในด้านโครงสร้างหรือมี

ความสามารถเลือกจับกับโมเลกุลหรือสารที่มาเชื่อมจับด้วยเพื่อให้เกิดผลทางชีวภาพอย่างถูกต้องเหมาะสม **ตัวบ่งชี้ของสเต็มเซลล์** คือ โปรตีนตัวรับที่มีลักษณะเฉพาะที่เป็นของเซลล์ประเภทเซลล์ต้นกำเนิด ซึ่งนักวิทยาศาสตร์ได้ใช้ประโยชน์จากการมีลักษณะเฉพาะและความสามารถในการเลือกเชื่อมจับของโปรตีนตัวรับในการใช้แยกเก็บหรือบ่งชี้ความเป็นเซลล์ต้นกำเนิดออกจากเซลล์ประเภทอื่น ๆ ในห้องปฏิบัติการ

นอกจากนี้ เครื่องหมายของสเต็มเซลล์ยังทำให้ทราบถึงชนิดหรือแหล่งที่ได้มาของสเต็มเซลล์นั้น ๆ เช่น ถ้าตรวจพบโปรตีนตัวรับชนิด Oct3/4 หรือ SSEA-1 จากเซลล์ใด มีความเป็นไปได้สูงว่าเซลล์นั้นจะเป็นเซลล์ต้นกำเนิดที่ได้จากตัวอ่อน หรือถ้าพบ Thy-1 ที่เซลล์ใดมักเป็นเซลล์ต้นกำเนิดของสเต็มเซลล์เม็ดเลือดหรือของสเต็มเซลล์เนื้อเยื่อ เป็นต้น ตัวอย่างของเครื่องหมายของสเต็มเซลล์ชนิดต่าง ๆ แสดงไว้ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงตัวอย่างตัวบ่งชี้ของสเต็มเซลล์ชนิดต่าง ๆ

ชื่อตัวบ่งชี้	เอกสารอ้างอิง	ชื่อตัวบ่งชี้	เอกสารอ้างอิง	ชื่อตัวบ่งชี้	เอกสารอ้างอิง
1. Embryonic stem cell		4. Hematopoietic stem cell		8. Cartilage	
1. Oct3/4	69-74	1. CD34	123-127	1. Collagen type II and IV	164
2. Nanog	75, 76	2. ABCG2	128, 129	9. Bone	
3. SSEA-1	77, 78	3. Sca-1 (Stem cell antigen)	130-132	1. Bone-specific alkaline phosphatase (BAP)	165
4. SSEA-3	14, 79	4. Thy-1 (CD90)	133	2. Hydroxyapatite	166
5. SSEA-4	14, 79	5. CD133	134	3. Osteocalcin (OC)	167
6. Alkaline phosphatase	14, 80	6. c-kit	135	10. Hepatogenesis	
7. Sox2	81, 82	7. Lin	126, 127	1. Thy-1	168
8. CD30	83, 84	8. AML1	136	2. Albumin	169, 170
9. Tra-1-60	14, 85	9. GATA-1	137	3. AFP	171-173
10. Tra-1-80	14, 86	5. Mesenchymal stem cell		4. Cytokeratins	174, 175
11. Telomerase	15, 87	1. CD29	138	5. Integrin β 1	176, 177
12. SCF	88	2. CD44	138	6. EpCAM	178
13. Stat3	89	3. CD45	139	7. HNF4 α	179
14. FoxD3	90	4. CD54 (ICAM-1)	140	8. C-Met	180
2. Neural stem cell		5. CD71	141, 142	11. Pancreatic stem cell	
1. Nestin	91-93	6. CD73 (SH3/4)	138, 139	1. Glucagon	181-183
2. CD133	94, 95	7. CD90 (Thy-1)	138	2. Insulin	182, 183
3. p75NTR	96, 97	8. Endoglin (CD105)	139-144	3. C-Peptide	181, 184
4. PSA-NCAM	98-100	9. CD106 (VCAM-1)	145	4. NeuroD	185, 186
5. MAP-2	101-103	10. CD166 (ALCAM)	144	5. Somatostatin	181, 187, 188
6. Id2	104, 105	11. Stro-1	144, 146-148	6. Nestin	187
7. GFAP	106	12. Sca-1	149	7. PDX-1	187, 188
8. Tau	107	6. Adipogenesis		8. Cytokeratin 19	189
9. Synaptophysin	108	1. Adipocyte lipid binding protein (ALBP)	150	12. Epithelial stem cell	
10. Noggin	108-110	2. Fatty acid transporter	151	1. CD34	190, 191
11. Neurosphere	109	3. Adiponectin	152	2. α 6 integrin	192
12. O4	110, 111	4. DLK1	153, 154	3. <i>Lgr6</i>	193
13. O1	110, 111	5. PPAR γ	155	13. Induced Pluripotent stem cell	
14. Vimentin	112	6. VEGFR2	156	1. LIN28	42
15. Integrin	113	7. Skeletal, smooth, and cardiac muscle		2. KLF4	41, 43
3. Endothelial stem cell		1. Desmin	157	3. c-Myc	41, 43
1. CD14	114	2. Myosin	157	4. Nanog	42
2. VE-Cadherin	114	3. Troponin I	158	5. Oct 3/4	42, 43
3. CD31 (PECAM-1)	115	4. MyoD and Pax7	159-162	6. Sox2	41-43
4. Endoglin	116, 117	5. Myogenin and MR4	163		
5. Integrin β 1	118				
6. Tie2	119-122				

บ้านของสเต็มเซลล์ (Stem cell niche)

สเต็มเซลล์ที่ได้จากเซลล์ที่เติบโตเต็มที่จะอาศัยอยู่ในเนื้อเยื่อที่มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ สถานที่ (location) และ

โมเลกุลสัญญาณ (signal molecules) ในสภาพแวดล้อมที่สเต็มเซลล์อาศัยอยู่ ช่วยรักษาหรือคงคุณสมบัติการเป็นสเต็มเซลล์เอาไว้ เรียกว่า “สเต็มเซลล์นิช (stem cell niche)” หรือ “บ้าน

ของสเต็มเซลล์^{60, 61} มีรายงานการวิจัยพบว่า พฤติกรรมของสเต็มเซลล์ เช่น การแบ่งเซลล์ได้อย่างต่อเนื่องในช่วงระยะเวลานาน (self-renewal) การไม่เปลี่ยนแปลงรูปร่างตัวเอง (undifferentiation) และการเปลี่ยนแปลงรูปร่างตัวเอง (differentiation) ถูกควบคุมให้ถูกต้องแม่นยำ โดยปัจจัยสองปัจจัยที่ต้องทำงานร่วมกัน^{1-3,10,60,61} คือ 1) ปัจจัยภายในของสเต็มเซลล์เองซึ่งควบคุมโดยยีนต่าง ๆ เช่น Oct 3/4^{42, 43} Sox2⁴¹⁻⁴³ Nanog⁴² Klf4^{41,43} HoxB4^{62,63} Bmi^{64,65} และ EGF-1⁶⁶ เป็นต้น และ 2) ปัจจัยที่มาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกสเต็มเซลล์ นั่นคือจากบ้านของสเต็มเซลล์เอง

บ้านของสเต็มเซลล์จากแต่ละแหล่งที่มา มีส่วนประกอบทั้งที่เหมือนและไม่เหมือนกัน ซึ่งพอสรุปส่วนประกอบหลักที่เหมือนกันดังนี้ 1) ส่วนประกอบที่เป็นเซลล์ชนิดอื่นที่ไม่ใช่สเต็มเซลล์ (cellular compartment) และ 2) ส่วนประกอบที่เป็นโมเลกุล (molecular compartment) เช่น โปรตีนที่ทำหน้าที่ส่งสัญญาณ^{60,61} ส่วนประกอบที่เป็นเซลล์ชนิดอื่นที่ไม่ใช่สเต็มเซลล์ มีหน้าที่ให้สเต็มเซลล์ฝังตัวและยึดเกาะเอาไว้ เพราะการยึดเกาะเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้สเต็มเซลล์คงอยู่ในบ้าน⁶⁰ สาเหตุหนึ่งของการยึดเกาะกันไว้ได้ระหว่างเซลล์แวดล้อมกับสเต็มเซลล์เกิดจากการเชื่อมจับกันระหว่างโมเลกุลตัวส่งบนผิวของเซลล์แวดล้อมกับโมเลกุลตัวรับ เช่น เอ็น-แคดฮีรีน (N-cadherin) หรือ อินทีกริน (integrin) ที่อยู่บนผิวของสเต็มเซลล์ เซลล์ที่แวดล้อมสเต็มเซลล์มีหลายชนิดแตกต่างกัน เช่น เซลล์ชนิดออสติโอเบลาติก (osteoblastic cell) ซึ่งมักพบว่าเป็นเซลล์แวดล้อมให้กับสเต็มเซลล์เม็ดเลือดที่ได้จากไขกระดูก ส่วนมีเซนไคมอล (mesenchymal cell) เป็นเซลล์แวดล้อมให้กับสเต็มเซลล์ผิว (epithelial stem cells; ESCs) ที่ได้จากรูขุมขน และเซลล์เอนโดทีเลียล (endothelial cell) เป็นเซลล์แวดล้อมให้กับสเต็มเซลล์ประสาท (neural stem cells; NSCs) ที่ได้มาจากสมอง เป็นต้น นอกจากบ้านของสเต็มเซลล์จะประกอบไปด้วยเซลล์อื่นที่ไม่ใช่ สเต็มเซลล์แล้วยังประกอบด้วยโมเลกุลสัญญาณที่ทำหน้าที่ในการส่งสัญญาณผ่านวิถีต่าง ๆ ไปยังสเต็มเซลล์เพื่อควบคุมพฤติกรรมของสเต็มเซลล์อีกด้วย

ตัวอย่างโมเลกุลสัญญาณและวิถีต่าง ๆ ที่อยู่ในบ้านของสเต็มเซลล์ชนิดต่าง ๆ ดังนี้ 1) พบว่าวิถี Wnt/ β -catenin มีความสำคัญต่อ self-renewal ของสเต็มเซลล์เม็ดเลือด¹⁹⁴ วิถี Notch มีผลควบคุมไม่ให้สเต็มเซลล์เม็ดเลือดเปลี่ยนแปลงรูปร่าง^{195, 196} หรือโปรตีน BMP เกี่ยวข้องกับจำนวนของสเต็มเซลล์เม็ดเลือด¹⁹⁷ รวมทั้ง hh FGFs SCF และ Ang-1⁶¹ ก็เป็นโมเลกุลสัญญาณที่ควบคุมพฤติกรรมสเต็มเซลล์เม็ดเลือดด้วยเช่นกัน 2) โมเลกุลสัญญาณที่สำคัญต่อ ESCs ที่ได้จากรูขุมขน ได้แก่ BMP^{198, 199} TGF β ²⁰⁰ Wnt^{200, 201} และ Notch²⁰¹ เป็นต้น และ 3) BMPs²⁰² Notch^{203,204} FGFs IGF VEGF TGF α β -catenin⁶¹ PTEN/PI3K

²⁰⁵ และ BDNF²⁰⁶ เป็นโมเลกุลสัญญาณที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม NSCs ในกรณีที่เกิดการบาดเจ็บที่เนื้อเยื่อบริเวณใดบริเวณหนึ่งสภาวะที่เปลี่ยนแปลงไปของเนื้อเยื่อบริเวณนั้นอาจกระตุ้นให้โมเลกุลสัญญาณในบ้านของสเต็มเซลล์ส่งสัญญาณต่อสเต็มเซลล์ให้สูญเสียการยึดเกาะแล้วออกจากบ้านไปและเปลี่ยนแปลงรูปร่างและหน้าที่ให้มีความจำเพาะเพื่อไปทดแทนเซลล์หรือเนื้อเยื่อที่บาดเจ็บนั้น⁶⁰

การประยุกต์ใช้สเต็มเซลล์

จากคุณสมบัติของสเต็มเซลล์ที่สามารถแบ่งเซลล์ได้อย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาที่ยาวนานและยังไม่มีรูปร่างและหน้าที่ที่จำเพาะ แต่สามารถพัฒนาไปเป็นเซลล์ที่มีความจำเพาะได้เมื่ออยู่ในสภาวะที่เหมาะสมนั้น ทำให้นักวิทยาศาสตร์ค้นหาวิธีนำสเต็มเซลล์ไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น ใช้ในการรักษาและ/หรือซ่อมแซมอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายที่มีพยาธิสภาพ ทั้งจากการเป็นโรค ความสูงวัย ความเสื่อม และจากสาเหตุอื่น ๆ ตัวอย่างโรคที่ใช้สเต็มเซลล์รักษา ได้แก่ โรคหัวใจ การบาดเจ็บของไขสันหลัง โรคที่เกิดจากการเสื่อมของเซลล์ประสาท โรคหัวใจ โรคเบาหวาน โรคทางตา โรคไขข้อและกระดูก และใช้รักษาโรคร่วมกับการรักษาโรคด้วยยีน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การรักษาโรคหัวใจทำได้โดยนำสเต็มเซลล์จากไขกระดูกมาปลูกถ่ายให้แก่ผู้ป่วยโรคหัวใจล้มเหลว (leukemia) ซึ่งเป็นวิธีการรักษาที่มีมานานแล้ว ปัจจุบันนี้วิธีการปลูกถ่ายไขกระดูกหรือเซลล์ต้นกำเนิดเม็ดโลหิตจัดเป็นการรักษาเดียวที่เป็นมาตรฐาน

การบาดเจ็บของไขสันหลัง (spinal cord injury) มีการศึกษาวิจัยโดยนำสเต็มเซลล์จากแหล่งต่าง ๆ มารักษาความเสียหายของไขสันหลัง เช่น สเต็มเซลล์จากเลือดสายสะดือมนุษย์ (Human umbilical cord, hUBC)²⁰⁷ สเต็มเซลล์ตัวอ่อนของมนุษย์ (hESC)²⁰⁸ สเต็มเซลล์ที่ได้จากการปรับแต่งยีน (iPS)²⁰⁹ และสเต็มเซลล์ประสาท (NSCs)^{210,211} นอกจากนั้น ยังมีการศึกษาเปรียบเทียบการนำสเต็มเซลล์จาก hESC, NSCs และ iPS มาใช้รักษาการบาดเจ็บของไขสันหลัง²¹²

การรักษาโรคที่เกิดจากการเสื่อมของเซลล์ประสาท (neurodegenerative diseases) ตัวอย่างโรคเหล่านี้ ได้แก่ โรคอัลไซเมอร์ (Alzheimer's disease) โรคพาร์กินสัน (Parkinson's disease) Amyotrophic lateral sclerosis (ALS) และโรคฮันติงตัน (Huntington's disease)²¹³⁻²²³ เป็นต้น สเต็มเซลล์จากหลายแหล่งที่ถูกนำมาศึกษาวิจัยเพื่อใช้รักษาโรดังกล่าว เช่น สเต็มเซลล์จากไขกระดูก สเต็มเซลล์ตัวอ่อนของหนู (mESC)²¹³ สเต็มเซลล์ประสาท²¹⁴ สเต็มเซลล์เนื้อเยื่อ²²⁴ และสเต็มเซลล์ไขมัน²²⁵ เป็นต้น

สาเหตุของการเกิดโรคพาร์กินสันและโรค ALS คือ การเสื่อมของเซลล์ประสาทชนิดโดพามีนอร์จิก (dopaminergic neuron) และโคลิเนอร์จิก (cholinergic neuron) ตามลำดับ ดังนั้นจึงมีการพัฒนาสเต็มเซลล์ไปเป็นเซลล์ประสาทชนิดโดพามีนอร์จิกและโคลิเนอร์จิกในหลอดทดลองเพื่อการรักษา โดยหลักการคร่าว ๆ มีดังนี้ 1) การแยกสเต็มเซลล์ประสาทจากสมองหรือไขสันหลัง (isolation) 2) เพิ่มจำนวนสเต็มเซลล์ที่แยกได้ในสภาวะต่าง ๆ ที่เหมาะสม (expansion) 3) กำหนดให้สเต็มเซลล์เปลี่ยนแปลงไปเป็นเซลล์ประสาทโดพามีนอร์จิกและโคลิเนอร์จิกโดยใช้โดยใช้สภาวะต่าง ๆ ที่มีความจำเพาะ (differentiation) 4) ปลูกถ่ายเซลล์ประสาท⁶

สำหรับบทบาทของสเต็มเซลล์ในการรักษาโรคหัวใจ (cardiac diseases) นั้น พิจารณาจากพื้นฐานของความผิดปกติที่กล้ามเนื้อหัวใจซึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดโรคหัวใจหลายชนิด เช่น โรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย (Myocardial infarction; MI) โรคหัวใจวาย (Heart failure; HF) ดังนั้นจึงมีการศึกษาวิจัยโดยนำสเต็มเซลล์มาพัฒนาเป็นเซลล์กล้ามเนื้อหัวใจและหลอดเลือด เพื่อรักษาผู้ป่วย MI²²⁶⁻²²⁹ HF^{229,230} หรือโรคทางระบบหลอดเลือดหัวใจ²³¹ เป็นต้น

ผู้ป่วยโรคเบาหวาน (diabetes mellitus) มีระดับน้ำตาลในเลือดสูงกว่าปกติ ซึ่งเกิดจากความผิดปกติของเบต้าเซลล์ในไอส์เลต ออฟ แลงเกอร์ฮาน (islet of Langerhans) ของตับอ่อน ซึ่งทำหน้าที่สร้างและหลั่งอินซูลินซึ่งควบคุมระดับน้ำตาลในกระแสเลือด มีการศึกษาวิจัยในการนำสเต็มเซลล์มาใช้รักษาผู้ป่วยเบาหวานเพื่อให้ได้เบต้าเซลล์ใหม่ที่ทำหน้าที่ได้ปกติ เช่น สเต็มเซลล์จากตับอ่อนเอง^{232,233} สเต็มเซลล์จากไขกระดูก²³⁴ สเต็มเซลล์จากตัวอ่อนและ iPS²³⁵ เป็นต้น

ในโรคทางตา (eye diseases) สเต็มเซลล์ถูกนำมาศึกษาวิจัยเพื่อใช้รักษาโรคทางตาหลายชนิดด้วยกัน เช่น 1) โรคของกระจกตา (cornea disease) ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการแพ้ยา สารเคมี อุบัติเหตุ เป็นต้น โดยการเปลี่ยนกระจกตาที่เสียหายด้วยสเต็มเซลล์ผิวกระจกตา²³⁶⁻²³⁸ หรือ สเต็มเซลล์ผิวหนังจากร่างกายที่เจริญเติบโตเต็มที่ (Epidermal adult stem cells, EpiASC)²³⁹ 2) โรคความเสื่อมของจอประสาทตาเมื่อสูงวัย (Age-related macular degeneration; AMD)²⁴⁰⁻²⁴² หรือเพราะพันธุกรรม²⁴³ 3) โรคต้อหิน²⁴⁴ และโรคเบาหวานที่ตา^{243,244} เป็นต้น

การรักษาโรคไขข้อและกระดูก สเต็มเซลล์ถูกนำมาศึกษาวิจัยเพื่อใช้รักษาโรคไขข้อและกระดูก เช่น ข้ออักเสบรูมาตอยด์ (rheumatoid arthritis) ข้อเข่าเสื่อม (osteoarthritis) ความผิดปกติของกระดูกอันเนื่องมาจากพันธุกรรม (osteogenesis imperfecta) มะเร็งกระดูก (bone metastasis) การหักของกระดูก (bone fracture)²⁴⁵ เป็นต้น

มีการใช้สเต็มเซลล์ในการรักษาโรคโดยใช้ร่วมกับการรักษาโรคด้วยยีน (stem cell and gene therapy) มีการศึกษาวิจัยในการนำสเต็มเซลล์และการรักษาโรคด้วยยีนมาใช้ร่วมกันในการรักษาโรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง (human immunodeficiency virus type 1; HIV-1) โดยใช้ small RNAi ที่ออกแบบให้กดการทำงานของยีนที่เกี่ยวข้องกับการติดเชื้อไวรัสเอชไอวี เช่น ยีนของไวรัสเองหรือยีนของเจ้าบ้าน (host) ที่ทำหน้าที่ผลิตตัวรับ (receptor) (CD34 และ CCR5) ของเชื้อไวรัสเอชไอวีแล้วนำส่ง small RNAi นั้นเข้าสู่สเต็มเซลล์เม็ดเลือดของผู้ป่วยโรคเอชไอวี จากนั้นจึงปลูกถ่ายสเต็มเซลล์ที่มี small RNAi นั้นกลับเข้าสู่ตัวผู้ป่วยที่ได้รับการทำลายไขกระดูกเก่าแล้ว โดยหวังผลเพื่อให้ผู้ป่วยมีเซลล์ของระบบเลือดใหม่ที่ไมรับเชื้อไวรัสเอชไอวี²⁴⁶⁻²⁴⁸ และเมื่อเร็ว ๆ นี้มีการศึกษาวิจัยในการปรับแต่งยีนของสเต็มเซลล์เม็ดเลือดสำหรับใช้รักษาโรคธาลัสซีเมียชนิดเบต้า²⁴⁹

การศึกษาวิจัยทางคลินิกเกี่ยวกับการรักษาโดยใช้สเต็มเซลล์

การเปรียบเทียบกับวิธีการรักษาด้วยวิธีมาตรฐานหรือการรักษาด้วยวิธีอื่น ๆ

ปัจจุบันนี้มีการศึกษาวิจัยทางคลินิกเกี่ยวกับการรักษาโดยใช้สเต็มเซลล์เกือบทั่วโลกโดยประเทศที่มีการศึกษาวิจัยเป็นอันดับสูงสุดและรองลงมา คือ สหรัฐอเมริกา ประเทศในทวีปยุโรป แคนาดา ประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกและออสเตรเลียตามลำดับ²⁵⁰ มีการศึกษาการใช้สเต็มเซลล์ในการรักษาเปรียบเทียบกับวิธีการรักษามาตรฐานหลายการศึกษาแต่ส่วนใหญ่ยังอยู่ในระยะรวบรวมอาสาสมัคร (recruiting) เช่น การใช้สเต็มเซลล์รักษาผู้ป่วยโรคหัวใจขาดเลือด การใช้สเต็มเซลล์ในผู้ป่วยโรคลำไส้เล็กอักเสบ (Crohn's disease) หรือการศึกษาเปรียบเทียบการทนต่อการเกิดพิษของยาไรโอเทปโปและเมลฟาแรนขนาดสูงเมื่อใช้ร่วมกับสเต็มเซลล์เม็ดเลือดในการรักษามะเร็งระบบประสาทส่วนกลางในผู้ป่วยเด็กและวัยรุ่นกับการรักษามาตรฐาน ตัวอย่างการศึกษาเปรียบเทียบที่เสร็จสมบูรณ์แล้ว เช่น การศึกษาเปรียบเทียบการใช้ยาเคมีบำบัดขนาดสูงร่วมกับการปลูกถ่ายสเต็มเซลล์ที่ได้จากเส้นเลือดแขนของผู้ป่วยเองกับการรักษาด้วยเคมีบำบัดขนาดมาตรฐานในผู้ป่วยหญิงโรคมะเร็งเต้านมในระยะลุกลามหรือกลับมาเป็นซ้ำ พบว่าเมื่อใช้เคมีบำบัดขนาดสูงร่วมกับการปลูกถ่ายสเต็มเซลล์ที่ได้จากเส้นเลือดแขนของผู้ป่วยเองไม่ได้ช่วยให้ผู้ป่วยมะเร็งเต้านมในระยะลุกลามมีชีวิตรอด²⁵⁰

อาการไม่พึงประสงค์สำคัญจากการรักษาโดยใช้สเต็มเซลล์

พบอาการไม่พึงประสงค์จากการรักษาโรคด้วยสเต็มเซลล์ดังนี้ (1) ในผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ใช้การรักษาร่วมกันระหว่างยาเคมีบำบัด

และสเต็มเซลล์ อาจมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อได้ง่ายเนื่องจากการลดต่ำลงของเม็ดเลือดขาว การเกิดภาวะโลหิตจางซึ่งอาจทำให้เกิดอาการเหนื่อยและอ่อนเพลียมาก ไม่มีกำลังหรือหายใจลำบาก เมื่อมีการเคลื่อนไหว รวมถึงเกิดการปากแห้งมีแผลในช่องปาก กลืนอาหารและน้ำ ลำบาก²⁵¹ (2) มีการศึกษาในสัตว์ทดลองโรคหัวใจและหลอดเลือดพบว่า การใช้สเต็มเซลล์ในการรักษาโรคนี้ อาจทำให้เกิดภาวะหลอดเลือดแดงแข็งตัว (atherosclerosis) และการกลับมาตีบของหลอดเลือดหลังขยายหลอดเลือดหัวใจด้วยบอลลูน (postangioplastic restenosis) และการเกิดก้อนเนื้อร้าย (teratoma) รวมถึงการเกิดการกระจายของสเต็มเซลล์ (stem cell metastasis) แล้วไปสร้างก้อนเนื้อร้ายบริเวณที่ไม่ใช่วัยวะเป้าหมายโดยเฉพาะที่จอประสาทตา²⁵²

ข้อจำกัดของการรักษาด้วยสเต็มเซลล์

การนำสเต็มเซลล์มาใช้ประโยชน์ยังมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ เช่น สเต็มเซลล์ที่ได้จากร่างกายที่เจริญเติบโตเต็มที่ที่ไม่สามารถพัฒนาไปเป็นเซลล์ชนิดอื่นได้ทุกชนิด หรือยังไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนว่าสเต็มเซลล์ที่ได้จาก ไชเกรดจะหมดคุณสมบัติของการเป็นเซลล์ต้นกำเนิดเมื่อเวลาผ่านไปนานเท่าใดซึ่งสิ่งนี้มีความสำคัญในการนำไปใช้รักษาในโรคเรื้อรัง ในส่วนของสเต็มเซลล์ที่ได้จากตัวอ่อนยังมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับการเดินทางจริยธรรมว่าการนำเซลล์ในระยะ blastocyst มาใช้ประโยชน์นั้นถือเป็นทำลายชีวิตมนุษย์หรือไม่ นอกจากนั้นสเต็มเซลล์ที่ได้จากตัวอ่อนยังไม่สามารถใช้รักษาอาการเจ็บป่วยได้ทุกโรคและการรักษาโรคด้วยสเต็มเซลล์ตัวอ่อนไม่สามารถใช้เซลล์ของผู้ป่วยเองได้จึงอาจพบปัญหาการปฏิเสธเซลล์ที่ได้จาก ผู้บริจาคและความกังวลเกี่ยวกับการเกิดโรคมะเร็ง นอกจากนั้นยังมีข้อสงสัยเกี่ยวกับผลในระยะยาวของการรักษาด้วยสเต็มเซลล์อีกด้วย²⁵³

ประเด็นทางจริยธรรมที่ควรคำนึงถึงเกี่ยวกับการรักษาโดยใช้สเต็มเซลล์

มีข้อควรคำนึงทางจริยธรรมเกี่ยวกับการใช้สเต็มเซลล์เพื่อการรักษาอยู่หลายประเด็นโดยเฉพาะการนำสเต็มเซลล์ที่ได้จากตัวอ่อนของมนุษย์มาใช้ ปัจจุบันนี้แหล่งของ สเต็มเซลล์จากตัวอ่อนของมนุษย์ได้มาจากสองแหล่งด้วยกัน คือ จากทารกที่เสียชีวิตอันเนื่องมาจากการทำแท้งอย่างถูกกฎหมายและจากการผสมเด็กหลอดแก้ว ซึ่งในกรณีแรกประเด็นทางจริยธรรมที่ควรคำนึงคือจะต้องมีการลงนามยินยอมและรับรองว่าการทำแท้งนั้นไม่ได้เกิดจากการขู่บังคับ ส่วนในกรณีที่ได้จากการผสมเด็กหลอดแก้วยังเป็นที่ยกเถียงกันว่าเป็นการทำลายชีวิตมนุษย์หรือไม่ นอกจากนั้นการรักษาโรคโดยใช้สเต็มเซลล์เป็นการรักษาที่ต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูงดังนั้นจึงมีแนวโน้มที่จะเป็นวิธีการรักษาโรคที่มีราคาค่อนข้างแพงซึ่งอาจทำให้พบปัญหาในเรื่องการเข้าถึงการรักษาที่

อาจมีประชากรเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงการรักษาได้ รวมถึงปัญหาเรื่องการให้ข้อมูลข่าวสารที่เกินกว่าความเป็นจริงก็เป็นประเด็นทางจริยธรรมที่ควรคำนึงถึงด้วยเช่นกัน²⁵⁴

บทสรุป

สเต็มเซลล์มีคุณสมบัติจำเพาะที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ได้หลายด้าน เช่น ใช้ในการซ่อมแซมฟื้นฟู และรักษาโรค ใช้ทดสอบความเป็นพิษของยา ใช้ศึกษาพัฒนาการของชีวิตมนุษย์ และเพื่อการพัฒนาใหม่ เป็นต้น สเต็มเซลล์ถูกแยกตามหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันได้หลายชนิด มีที่อยู่ตามธรรมชาติหรือบ้านของสเต็มเซลล์รวมถึงมีตัวบ่งชี้ของสเต็มเซลล์แต่ละชนิดที่แตกต่างกัน ปัจจุบันนี้มีการศึกษาวิจัยทางคลินิกเกี่ยวกับการรักษาโรคด้วยสเต็มเซลล์เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากทั่วโลกซึ่งโดยส่วนใหญ่อยู่ในระยะที่ 1 ซึ่งมีประเด็นที่ควรคำนึงถึงเกี่ยวกับจริยธรรมหลายประเด็นโดยเฉพาะข้อถกเถียงเกี่ยวกับการทำลายชีวิตมนุษย์ในการนำสเต็มเซลล์ตัวอ่อนมนุษย์มาใช้หรืออาจพบปัญหาการเข้าถึงการรักษาได้เพียงประชากรบางกลุ่มถ้าการรักษาไม่มีราคาแพง อย่างไรก็ตามคาดว่าจะสเต็มเซลล์จะเป็นทางเลือกด้านการรักษาที่สำคัญในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

1. Hall PA, Watt FM. Stem cells: the generation and maintenance of cellular diversity. *Development* 1989;106:619-633.
2. Potten CS, Loeffler M. Stem cells: attributes, cycles, spirals, pitfalls and uncertainties lessons for and from the crypt. *Development* 1990;110:1001-1020.
3. Morrison SJ, Shah NM, Anderson DJ. Regulator Mechanisms in Stem Cell Biology. *Cell* 1997;88:287-298.
4. Noctor SC, Martinez-Cerdeno V, Kriegstein AR. Contribution of Intermediate Spinal Cord Injury. *J Neurosci* 2005;25:4694-4705.
5. Seaberg RM, Kooy D. Stem and progenitor cells: the premature desertion of rigorous definitions. *Trends Neurosci* 2003;26:125-131.
6. Kriegstein A, Noctor SC, Martinez-Cerdeno V. Patterns of neural stem and progenitor cell division may underlie evolutionary cortical expansion. *Nat Rev Neurosci* 2006;7:883-890.
7. Robey PG. Stem cells near the century mark. *J Clin Invest* 2000;111:1489-1491.
8. Urbich C, Dimmeler S. Endothelial Progenitor Cells: Characterization and Role in Vascular Biology. *Circulation Res* 2004;95:343-353.
9. NHLBI Progenitor Cell Biology Consortium Administrative Coordinating Center. Education corner. (Accessed on Aug. 20, 2010, at <http://www.progenitorcells.org/content/education-corner>)
10. Campagnoli C, Roberts IG, Kumar S, et al. Identification of mesenchymal stem/progenitor cells in human first-trimester fetal blood, liver, and bone marrow. *Blood* 2001;98:2396-2402.

11. Nelson TJ, Behfar A, Yamada S, et al. Stem cell platforms for regenerative medicine. *Clin Transl Sci* 2009; 2:222-227.
12. Evans MJ, Kaufman MH. Establishment in culture of pluripotential cells from mouse embryos. *Nature* 1981;292:154-156.
13. Martin GR. Isolation of a pluripotent cell line from early mouse embryos cultured in medium conditioned by teratocarcinoma stem cells. *Proc Natl Acad Sci* 1981;78:7634-7638.
14. Thomson JA, Kalishman J, Golos TG. Isolation of a primate embryonic stem cell line. *Proc Natl Acad Sci* 1995; 92:7844-7848.
15. Thomson JA, Itskovitz-Eldor J, Shapiro SS, et al. Embryonic stem cell lines derived from human blastocysts. *Science* 1998;282:1145-1147.
16. Solter D. From teratocarcinomas to embryonic stem cells and beyond: a history of embryonic stem cell research. *Nat Rev Genet* 2006;7:319-327.
17. Wagers AJ, Weissman IL. Plasticity of adult stem cells. *Cell* 2004; 116:639-648.
18. Zech NH. Adult stem cell manipulation and possible clinical perspectives. *J Reprod Med Endocrinol* 2004;1(2):91-99.
19. Quinn SM, Walters WM, Vescovi AL, et al. Lineage restriction of neuroepithelial precursor cells from fetal human spinal cord. *J Neurosci Res* 1999;1(5):590-602.
20. Yang P, Seiler MJ, Aramant RB, et al. Differential lineage restriction of rat retinal progenitor cells in vitro and in vivo. *J Neurosci Res* 2002; 69(4):466-476.
21. Spangrude GJ, Heimfeld S, Weissman IL. Purification and characterization of mouse hematopoietic stem cells. *Science* 1989; 241(4861):58-62.
22. Ng YY, Baert MR, de Haas EF, et al. Isolation of human and mouse hematopoietic stem cells. *Methods Mol Biol* 2009; 506:13-21.
23. Ratajczak MZ, Machalinski B, Wojakowski W, et al. A hypothesis for an embryonic origin of pluripotent Oct-4+ stem cells in adult bone marrow and other tissues Oct-4+ stem cells in adult tissues. *Leukemia* 2007;21:860-867.
24. Shizuru JA, Negrin RS, Weissman IL. Hematopoietic stem and progenitor cells: clinical and preclinical regeneration of the hematolymphoid system. *Annu Rev Med* 2005; 56:509-538.
25. Friedenstein AJ, Gorskaja JF, Kulagina NN. Fibroblast precursors in normal and irradiated mouse hematopoietic organs. *Exp Hematol* 1976;4(5):267-274.
26. Toma C, Pittenger MF, Cahill KS, et al. Human mesenchymal stem cells differentiate to a cardiomyocyte phenotype in the adult murine heart. *Circulation* 2002;105: 93-98.
27. Phinney DG, Prockop DJ. Concise review: mesenchymal stem/multipotent stromal cells: the state of transdifferentiation and modes of tissue repair-current views. *Stem Cell* 2007; 25:2896-2902.
28. Suchanek J, Soukup T, Ivancakova R, et al. Human dental pulp stem cells-isolation and long term cultivation. *Acta Medica* 2007;50:195-201.
29. Miura M, Gronthos S, Zhao M, et al. SHED: Stem cells from human exfoliated deciduous teeth. *PNAS* (2003;100(10):5807-5812.
30. Gronthos S, Brahimi J, Li W, et al. Stem cell properties of human dental pulp stem cells. *J Dent Res* 2002;81(8):531-535.
31. Gronthos S, Mankani M, Brahimi J, et al. Postnatal human dental pulp stem cells (DPSCs) in vitro and in vivo. *PNAS* 2000;97:13625-13630.
32. Sigal SH, Brill S, Fiorino AS, et al. The liver as a stem cell and lineage system. *Am J Physiol* 1992; 263:G139-48.
33. Lavker RM, Miller S, Wilson C, et al. Hair follicle stem cells: their location, role in hair cycle, and involvement in skin tumor formation. *J Invest Dermatol* 1993;101:16S-26S.
34. Muller FJ, Snyder EY, Loring JF. Gene therapy: can neural stem cells deliver?. *Nat Rev Neuro* 2006;7:75-84.
35. Hansen DV, Lui JH, Parker PRL, et al. Neurogenic radial glia in the outer subventricular zone of human neocortex. *Nature* 2010;464: 554-561.
36. Dym M. Spermatogonial stem cells of the testis. *Proc Natl Acad Sci* 1994;91:11287-11289.
37. Kocher AA, Schuster MD, Szabolcs MJ, et al. Neovascularization of ischemic myocardium by human bone-marrow-derived angioblasts prevents cardiomyocyte apoptosis, reduces remodeling and improves cardiac function. *Nat Med* 2001;7:430-436.
38. Leri A, Kajstura J, Anversa P. Cardiac stem cells and mechanisms of myocardial regeneration. *Physiol Rev* 2005;85:1373-1416.
39. Bearzi C, Rota M, Hosoda T, et al. Human cardiac stem cells. *PNAS* 2007;104(35):14068-14073.
40. Boquest AC, Shahdadfar A, Brinckmann JE, et al. Isolation of stromal stem cells from human adipose tissue. *Methods in Mol Biol* 2006; 325:35-46.
41. Takahashi K, Yamanaka S. Induction of pluripotent stem cells from mouse embryonic and adult fibroblast cultures by defined factors. *Cell* 2006;126:663-676.
42. Yu J, Vodyanik MA, Smuga-Otto K, et al. Induced pluripotent stem cell lines derived from human somatic cells. *Science* 2007;318: 1917-1920.
43. Takahashi K, Tanabe K, Ohnuki M, et al. Induction of pluripotent stem cells from adult human fibroblasts by defined factors. *Cell* 2007;131:1-12.
44. Amabile G, Meissner A. Induced pluripotent stem cells: current and potential for regenerative medicine. *Mol Med* 2009;15(2):59-68.
45. Tsonis PA. Bridging knowledge gaps on the long road to regeneration: classical models meet stem cell manipulation and bioengineering. *Molec Interv* 2007;7:249-250.
46. Mitalipov S, Wolf D. Totipotency, Pluripotency and nuclear reprogramming. *Adv Biochem Eng Biotechnol* 2009;114:185-199.
47. Yu J, Thomson JA. Pluripotent stem cell lines. *Genes Dev* 2008;22: 1987-1997.
48. Ulloa-Montoya F, Verfaillie CM, Hu WS. Culture systems for pluripotent stem cells. *J Biosci Bioeng* 2005;100(1):12-27.
49. Kiatpongsan S, Tannirandom Y, Virutamasen P. Introduction to stem cell medicine. *J Med Assoc Thai* 2006;89:111-117.
50. Majeti R, Park CY, Weissman IL. Identification of a hierarchy of multipotent hematopoietic progenitors in human cord blood. *Cell Stem Cell* 2007;13:635-645.
51. Fiorina P, Jurewicz M, Augello A, et al. Immunomodulatory function of bone marrow-derived mesenchymal stem cells in experimental autoimmune Type 1 diabetes. *J Immunology* 2009;183(2):993-1004.

52. Tyndall A, Uccelli A. Multipotent mesenchymal stromal cells for autoimmune diseases: teaching new dogs old tricks. *Bone Marrow Transplantation* 2009;43:821-828.
53. Brooke G, Tong H, Levesque JP, et al. Molecular trafficking mechanisms of multipotent mesenchymal stem cells derived from human bone marrow and placenta. *Stem Cells Dev* 2008;17:929-940.
54. Heino TJ, Hentunen TA. Differentiation of osteoblasts and osteocytes from mesenchymal stem cells. *Curr Stem Cell Res Ther* 2008; 3(2): 131-145.
55. Krampera M, Pizzolo G, Aprili G, et al. Mesenchymal stem cells for bone, cartilage, tendon and skeletal muscle repair. *Bone* 2006;39: 678-683.
56. Fu X, Li H. Mesenchymal stem cells and skin wound repair and regeneration: possibilities and questions. *Cell Tiss Res* 2008;335: 317-321.
57. Delforge A, Bron D. Bone marrow-derived mesenchymal stem cells already express specific neural proteins before any differentiation. *Differentiation* 2004;72(7):319-326.
58. Blanpain C. Stem cells: skin regeneration and repair. *Nature* 2010; 464:686-687.
59. Slack JM. Stem cells in epithelial tissues. *Science* 2000;287:1431-1433.
60. Fuchs E, Tumber T. Socializing with the neighbors: stem cells and their niche. *Cell* 2004;116:769-778.
61. Li L, Xie T. Stem cell niche: structure and function. *Annu Rev Cell Dev Biol* 2005;21:605-631.
62. Sauvageau G, Thorsteinsdottir U, Eaves CJ, et al. Overexpression of HOXB4 in hematopoietic cells causes the selective expansion of more primitive populations in vitro and in vivo. *Genes Dev* 1995;9: 1753-1765.
63. Kyba M, Perlingeiro RCR, Daley GQ. HOXB4 confers definitive lymphoid-myeloid engraftment potential on embryonic stem cell and yolk sac hematopoietic progenitors. *Cell* 2002;109:29-37.
64. Molofsky AV, Pardoll R, Iwashita T, et al. Bmi-1 dependence distinguishes neural stem cell self-renewal from progenitor proliferation. *Nature* 2003;425:962-967.
65. Park IK, Qian D, Kiel M, et al. Bmi-1 is required for maintenance of adult self-renewing haematopoietic stem cells. *Nature* 2003;423:302-305.
66. Haan G, Zant GV. Intrinsic and extrinsic control of hemopoietic stem cell numbers: mapping of a stem cell gene. *J Exp Med* 1997;186:529-536.
67. Testimony before the House Government Reform Subcommittee on Criminal Justice, Drug Policy and Human Resources. (Accessed on Aug 20, 2010, at <http://www.stemcellresearch.org/testimony/prentice3.htm>)
68. The National Institute of Health, U. S. Department of Health and Human Services. Stem Cell Basics [The Adult Stem Cell]. (Accessed on Aug. 20, 2010, at <http://stemcells.nih.gov/info/scireport/chapter4.asp>)
69. Zeineddine D, Papadumou E, Chebli K, et al. Oct-3/4 dose dependently regulates specification of embryonic stem cells toward a cardiac lineage and early heart development. *Dev Cell* 2006;11(4): 535-546.
70. Masui S, Nakatake Y, Toyooka Y, et al. Pluripotency governed by Sox2 via regulation of Oct3/4 expression in mouse embryonic stem cells. *Nat Cell Biol* 2007;9:625-635.
71. Scholer HR, Ruppert S, Suzuki N, et al. New type of POU domain in germ line-specific protein Oct-4. *Nature* 1990;344:435-439.
72. Raman JD, Mongan NP, Liu L, et al. Decrease expression of the human stem cell marker, Rex-1 (zfp-42), in renal cell carcinoma. *Carcinogenesis* 2006;27:499-507.
73. Matoba R, Niwa H, Masui S, et al. Dissecting Oct3/4-regulated gene networks in embryonic stem cells by expression profiling. *PLoSone* 2006;1:e26.
74. Ovitt CE, Scholer H. The molecular biology of Oct-4 in the early mouse embryo. *Mol Hum Reprod* 1998;4:1021-1031.
75. Pan G, Thomson JA. Nanog and transcriptional networks in embryonic stem cell pluripotency. *Cell Res* 2007;17:42-49.
76. Glauche I, Herberg M, Roeder I. Nanog variability and pluripotency regulation of embryonic stem cells-insights from a mathematical model analysis. *PLoSone* 2010;5:e11238.
77. Solter D, Knowles BB. Monoclonal antibody defining a stage-specific mouse embryonic antigen (SSEA-1). *Proc Natl Acad Sci* 1978;75: 5565-5569.
78. Fox N, Damjanov I, Martinez-Hernandez A, et al. Immunohistochemical localization of the early embryonic antigen (SSEA-1) in postimplantation mouse embryos and fetal and adult tissues. *Dev Biol* 1981;83:391-398.
79. Kannagi R, Cochran NA, Ishigami F, et al. Stage-specific embryonic antigens (SSEA-3 and -4) are epitopes of a unique globo-series ganglioside isolated from human teratocarcinoma cells. *EMBO* 1983; 2:2355-2361.
80. Nagafuchi S, Katsuta H, Kogawa K, et al. Establishment of an embryonic stem (ES) cell line derived from a non-obese diabetic (NOD) mouse: in vivo differentiation into lymphocytes and potential for germ line transmission. *FEBS Letters* 1999;455:101-104.
81. Long KB, Hornick JL. SOX2 is highly expressed in squamous cell carcinomas of the gastrointestinal tract. *Hum Pathol* 2009;40:1768-1773.
82. Riekstina U, Cakstina I, Parfejevs V, et al. Embryonic stem cell marker expression pattern in human mesenchymal stem cells derived from bone marrow, adipose tissue, heart and dermis. *Stem Cell Rev* 2009;5:378-386.
83. Mateizel I, Spits C, Verloes A, et al. Characterization of CD30 expression in human embryonic stem cell lines cultured in serum-free media and passaged mechanically. *Hum Reprod* 2009;24:2477-2489.
84. Herszfeld D, Wolvetang E, Langton-Bunker E, et al. CD30 is a survival factor and a biomarker for transformed human pluripotent stem cells. *Nature Biotechnol* 2006;24:351-357.
85. Pera MF, Reubinoff B, Trounson A. Human embryonic stem cells. *J Cell Sci* 2000;113:5-10.
86. Genbacev O, Krtolica A, Zdravkovic T, et al. Serum-free derivation of human embryonic stem cell lines on human placental fibroblast feeders. *Fertil Steril* 2005;83(5):1517-1529.

87. Hiyama E, Hiyama K. Telomere and telomerase in stem cells. *British Br J Cancer* 2007;96:1020-1024.
88. Xu C, Rosler E, Jiang J, et al. Basic fibroblast growth factor supports undifferentiated human embryonic stem cell growth without conditioned medium. *Stem Cells* 2005;23:315-323.
89. Raz R, Lee CK, Cannizzaro LA, et al. Essential role of STAT3 for embryonic stem cell pluripotency. *Proc Natl Acad Sci* 1999;96:2846-2851.
90. Hanna LA, Foreman RK, Tarasenko IA, et al. Requirement for Foxd3 in maintaining pluripotent cells of the early mouse embryo. *Genes Dev* 2002;16:2650-2661.
91. Loo DT, Althoen MC and Cotman CW. Differentiation of serum-free mouse embryo cells into astrocytes is accompanied by induction of glutamine synthetase activity. *J Neurosci Res* 1995;42:184-191.
92. Lendahl U, Zimmerman LB, McKay RDG. CNS stem cells express a new class of intermediate filament protein. *Cell* 1990;80:585-595.
93. Clarke SR, Shetty AK, Bradley JL, et al. Reactive astrocytes express the embryonic intermediate neurofilament nestin. *Neuroreport* 1994; 5:1885-1888.
94. Singh SK, Clarke ID, Terasaki M, et al. Identification of a cancer stem cell in human brain tumors. *Cancer Res* 2003;63:5828-5828.
95. Uchida N, Buck DW, He D, et al. Direct isolation of human central nervous system stem cells. *PNAS* 2000;97:14720-14725.
96. Kaplan DR, Miller FD. Signal transduction by the neurophin receptors. *Curr Opin Cell Biol* 1997;9:231-221.
97. Hapner SJ, Boeshore KL, Large TH, et al. Neural differentiation promoted by truncated trkC receptors in collaboration with p75NTR. *Dev Biol* 1998;201:90-100.
98. Muller D, Wang C, Toni N, et al. PSA-NCAM is required for activity-induced synaptic plasticity. *Neuron* 1996;17:413-422.
99. Vutskits L, Djebbara-Hannas Z, Zhang H, et al. PSA-NCAM modulates BDNF-dependent survival and differentiation of cortical neurons. *Euro J Neurosci* 2001;13:1391-1402.
100. Gascon E, Vutskits L, Jenny B, et al. PSA-NCAM in postnatally generated immature neurons of the olfactory bulb: a crucial role in regulating p75 expression and cell survival. *Development* 2007;134: 1181-1190.
101. Laywell ED, Rakic P, Kukekov VG, et al. Identification of a multipotent astrocyte stem cell in the immature and adult mouse brain. *PNAS* 2000;97:13883-13888.
102. Gritti A, Parati EA, Cova L, et al. Multipotential stem cells from the adult mouse brain proliferate and self-renew in response to basic fibroblast growth factor. *J Neurosci* 1996;16:1091-1100.
103. Jin K, Mao XO, Sun Y, et al. Stem cell factor stimulates neurogenesis in vitro and in vivo. *J Clin Invest* 2002;110:311-319.
104. Gultice AD, Selesniemi KL, Brown TL. Hypoxia inhibits differentiation of lineage-specific Rcho-1 trophoblast giant cells. *Biol Reprod* 2006;74:1041-1050.
105. Hacker C, Kirsch RD, Ju XS, et al. Transcriptional profiling identifies Id2 function in dendritic cell development. *Nat Immunol* 2003;4:380-386.
106. Rietze RL, Valcanis H, Brooker GF, et al. Purification of a pluripotent neural stem cell from the adult mouse brain. *Nature* 2001;412:736-739.
107. Woodbury D, Reynolds K and Black IB. Adult bone marrow stromal stem cells express germline, ectodermal, endodermal, and mesodermal genes prior to neurogenesis. *J Neurosci Res* 2002;96 :908-917.
108. Song HJ, Stevens CF and Gage FH. Neural stem cells from adult hippocampus develop essential properties of functional CNS neurons. *Nat Neurosci* 2002;5:438-445.
109. Temple S. The development of neural stem cells. *Nature* 2002;414: 112-117.
110. Barveri T, Klivenyi P, Calingasan NY, et al. Neural subtype specification of fertilization and nuclear transfer embryonic stem cells and application in parkinsonian mice. *Nat Biotechnol* 2003;21:1200-1207.
111. Sommer I and Schachner M. Monoclonal antibodies (O1 to O4) to oligodendrocyte cell surfaces: An immunocytological study in the central nervous system. *Dev Biol* 1981;83:311-327.
112. Walder S, Zhang F, Ferretti P. Up-regulation of neural stem cell markers suggests the occurrence of dedifferentiation in regenerating spinal cord. *Dev Genes Evol* 2003;231:625-630.
113. Hall PE, Lathia JD, Miller NG, et al. Integrins are markers of human neural stem cells. *Stem Cells* 2006;24:2078-2084.
114. Rehman J, Li J, Orschell CM, et al. Peripheral blood "endothelial progenitor cells" are derived from monocyte/macrophages and secrete angiogenic growth factors. *Circulation* 2003;107:1164-1169.
115. Miranville A, Heeschen C, Sengenès C, et al. Improvement of postnatal neovascularization by human adipose tissue-derived stem cells. *Circulation* 2004;110:349-355.
116. Cheifetz S, Bellon T, Cales C, et al. Endoglin is a component of the transforming growth factor-beta receptor system in human endothelial cells. *J Biol Chem* 1992;267:19027-19030.
117. McAllister KA, Grogg KM, Johnson DW, et al. Endoglin, a TGF- β binding protein of endothelial cells, is the gene for hereditary haemorrhagic telangiectasia type 1. *Nat Genet* 1994;8:345-351.
118. Collins AT, Habib FK, Maitland NJ, et al. Identification and isolation of human prostate epithelial stem cells based on $\alpha_2\beta_1$ -integrin expression. *J Cell Sci* 2001;114:3865-3872.
119. Dumont DJ, Yamaguchi TP, Conlon RA, et al. Tek, a novel tyrosine kinase gene located on mouse chromosome 4, is expressed in endothelial cells and their presumptive precursors. *Oncogene* 1992; 7:1471-1480.
120. Dumont DJ, Gradwohl GJ, Fong GH, et al. The endothelial-specific receptor tyrosine kinase, tek, is a member of a new subfamily of receptors. *Oncogene* 1993;8:1293-1301.
121. Lewis CE, Palma MD, Naldini L. Tie2-expressing monocytes and tumor angiogenesis: regulation by hypoxia and angiopoietin-2. *Cancer Res* 2007;67:8429-8432.
122. Arai F, Hirao A, Ohmura M, et al. Tie2/angiopoietin-1 signaling regulates hematopoietic stem cell quiescence in the bone marrow niche. *Cell* 2004;118:149-161.

123. Civin CI, Strauss LC, Brovall C, et al. Antigenic analysis of hematopoiesis. III. A hematopoietic progenitor cell surface antigen defined by a monoclonal antibody raised against KG-1a cells. *J Immunol* 1984;133:157-165.
124. Masatake O, Ken-ichi H, Hirofumi H, et al. Long-term lymphohematopoietic reconstitution by a single CD34-low/negative hematopoietic stem cell. *Science* 1996;273:242-245.
125. Sutherland DR, Watt SM, Dowden G, et al. Structural and partial amino acid sequence analysis of the human hemopoietic progenitor cell antigen CD34. *Leukemia* 1988;2:793-803.
126. Weissman IL, Anderson DJ, Gage Fred, et al. Stem and progenitor cells: origins, phenotypes, lineage commitments and transdifferentiations. *Annu Rev Cell Dev Biol* 2001;17:387-403.
127. Kondo M, Wagers AJ, Manz MG, et al. Biology of hematopoietic stem cells and progenitors: implications for clinical application. *Annu Rev Immunol* 2003;21:759-806.
128. Scharenberg CW, Harkey MA, Torok-Storb B. The ABCG2 transporter is an efficient Hoechst 33342 efflux pump and is preferentially expressed by immature human hemapopoietic progenitors. *Blood* 2002;99:507-512.
129. Kim M, Turnquist H, Jackson J, et al. The multidrug resistance transporter ABCG2 (breast cancer resistance protein 1) effluxes Hoechst 33342 and is over-expressed in hematopoietic stem cells. *Clin Cancer Res* 2002;8:22-28.
130. Spangrude GJ, Heimfeld S, Weissman IL. Purification and characterization of mouse hematopoietic stem cells. *Science* 1988; 241:58-62.
131. Miles C, Sanchez MJ, Sinclair A, et al. Expression of the Ly-6E.1 (Sca-1) transgene in adult hematopoietic stem cells and the developing mouse embryo. *Development* 1997;124:537-547.
132. Spangrude GJ, Brooks DM. Mouse strain variability in the expression of the hematopoietic stem cell antigen Ly-6A/E by one marrow cells. *Blood* 1993;82:3327-3332.
133. Okumoto K, Saito T, Hattori E, et al. Differentiation of bone marrow cells into cells that express liver-specific genes in vitro: implication of the notch signals in differentiation. *Biochem Biophys Res Commun* 2003;16:691-695.
134. Hess DA, Wirthlin L, Craft TP, et al. Selection based on CD133 and high aldehyde dehydrogenase activity isolates long-term reconstituting human hematopoietic stem cells. *Blood* 2006;107: 2162-2169.
135. Edling CE, Hallberg B. c-Kit--a hematopoietic cell essential receptor tyrosine kinase. *Int J Biochem Cell Biol* 2007;39:1995-1998.
136. Ichikawa M, Goyama S, Asai T, et al. AML1/Runx1 negatively regulates quiescent hematopoietic stem cells in adult hematopoiesis. *J Immunol* 2008;180:4402-4408.
137. Yamaguchi Y, Zon LI, Ackerman SJ, et al. Forced GATA-1 Expression in the Murine myeloid cell line M1: induction of c-Mp1 expression and megakaryocytic/erythroid differentiation. *Blood* 1998; 91:450-457.
138. Herrera MB, Bruno S, Buttiglieri S, et al. Isolation and characterization of a stem cell population from adult human liver. *Stem Cell* 2006;24:2840-2850.
139. Chamberlain G, Fox J, Ashton B, et al. Concise review: Mesenchymal stem cells: their phenotypes, differentiation capacity, immunological features, and potential for homing. *Stem Cell* 2007; 25:2739-2749.
140. Minguell JJ, Erices A, Conget P. Mesenchymal Stem Cells. *Exp Biol Med* 2001;226:507-520.
141. Hou L, Cao H, Wang D, et al. Induction of Umbilical Cord Blood Mesenchymal Stem Cell into Neuron-Like Cells In Vitro. *Int J Hematol* 2003;78(3):256-261.
142. Yi-Hua Z, Zhong-Ying D, Wen-Zheng S, et al. Isolation and culture of bone marrow mesenchymal stem cells from human fetus and their biological properties. *J Agri Biotechnol* 2008;16:443-449.
143. Roura S, Farre J, Soler-Botija C, et al. Effect of aging on the pluripotential capacity of human CD105+ mesenchymal stem cells. *Eur J Heart Fail* 2006;8:555-563.
144. Nagatomo K, Komaki M, Sekiya I, et al. Stem cell properties of human periodontal ligament cells. *J Periodontal Res* 2006;41:303-310.
145. Schiekier M, Pautke C, Haasters F, et al. Human mesenchymal stem cells at the single-cell level: simultaneous seven-colour immuno-fluorescence. *J Anat* 2007;210:592-599.
146. Xu J, Wang W, Kapila Y, et al. Multiple differentiation capacity of STRO-1+/CD146+ PDL mesenchymal progenitor cells. *Stem Cells Dev* 2009;18:487-496.
147. Caddick J, Kingham PJ, Gardiner NJ, et al. Phenotypic and functional characteristics of mesenchymal stem cells differentiated along a Schwann cell lineage. *Glia* 2006;54:840-849.
148. Dennis JE, Carbillet JP, Caplan AI, et al. The STRO-1+ Marrow cell population is multipotential. *Cells Tissues Organs* 2002;170:73-82.
149. Asakura A, Seale P, Girgis-Gabardo A, et al. Myogenic specification of side population cells in skeletal muscle. *J Cell Biol* 2002;159:123-134.
150. Coe NR, Simpson MA, Bernlohr DA. Targeted disruption of the adipocyte lipid-binding protein (aP2 protein) gene impairs fat cell lipolysis and increases cellular fatty acid levels. *J Lipid Res* 1999;40: 967-972.
151. Gimeno RE, Hirsch DJ, Punreddy S, et al. Targeted deletion of fatty acid transport protein-4 results in early embryonic lethality. *J Biol Chem* 2003;278:49512-49516.
152. Rodriguez AM, Elabd C, Amri EZ, et al. The human adipose tissue is a source of multipotent stem cells. *Biochimie* 2005;87:125-128.
153. Sul HS. Pref-1: Role in adipogenesis and mesenchymal cell fate. *Mol Endocrinol* 2009;23:1717-1725.
154. Abdallah BM, Jensen CH, Gutierrez G, et al. Regulation of human skeletal stem cells differentiation by Dlk1/Pref-1. *J Bone Miner Res* 2004;19:841-852.
155. Dani C, Smith AG, Dessolin S, et al. Differentiation of embryonic stem cells into adipocytes in vitro. *J Cell Sci* 1997;110:1279-1285.
156. Urbich C, Dimmeler S. Endothelial progenitor cells characterization and role in vascular biology. *Circ Res* 2004;95:343-353.
157. Urbanek K, Quaini F, Tasca G, et al. Intense myocyte formation from cardiac stem cells in human cardiac hypertrophy. *PNAS* 2003;100: 10440-10445.

158. Bai X, Pinkernell K, Song YH, et al. Genetically selected stem cells from human adipose tissue express cardiac markers. *Biochem Biophys Res Commun* 2007;353:665-671.
159. Kuang S, Charge SB, Seale P, et al. Distinct roles for Pax7 and Pax3 in adult regenerative myogenesis. *J Cell Biol* 2006;172:103-113.
160. Morosetti R, Mirabella M, Gliubizzi C, et al. MyoD expression restores defective myogenic differentiation of human mesoangioblasts from inclusion-body myositis muscle. *PNAS* 2006;103:16995-17000.
161. Horst D, Ustanina S, Sergi C, et al. Comparative expression analysis of Pax3 and Pax7 during mouse myogenesis. *Int J Dev Biol* 2006;50: 47-57.
162. Emerson CP Jr. Embryonic signals for skeletal myogenesis: arriving at the beginning. *Curr Opin Cell Biol* 1993;5:1057-1064.
163. Park HW, Shin JS, Kim CH. Proteome of mesenchymal stem cells. *Proteomics* 2007;7:2881-2894.
164. French MM, Smith SE, Akanbi K, et al. Expression of the heparan sulfate proteoglycan, perlecan, during mouse embryogenesis and perlecan chondrogenic activity in vitro. *J Cell* 1999;145:1103-1115.
165. Sharp CA, Magnusson P. Isoforms of bone alkaline phosphatase, stem cells, and osteoblast phenotypes. *Stem Cells Dev* 2008;17: 857-858.
166. Lin L, Chow KL, Leng Y. Study of hydroxyapatite osteoinductivity with and osteogenic differentiation of mesenchymal stem cells. *J Biomed Mater Res A* 2009;89:326-335.
167. Sun H, Ye F, Wang J, et al. The upregulation of osteoblast marker genes in mesenchymal stem cells prove the osteoinductivity of hydroxyapatite/tricalcium phosphate biomaterial. *Transplant Proc* 2008;40:2645-2648.
168. Masson NM, Currie IS, Terrace JD, et al. Hepatic progenitor cells in human fetal liver express the oval cell marker Thy-1. *Am J Physiol Gastrointest Liver Physiol* 2006;291:G45-G54.
169. Lee KD, Kuo TK, Whang-Peng J, et al. In vitro hepatic differentiation of human mesenchymal stem cells. *Hepatology* 2004; 40:1275-1284.
170. Rambhatla L, Chiu C-P, Kundu P, et al. Generation of hepatocyte-like cells from human embryonic stem cells. *Cell Transplant* 2003; 12:1-11.
171. Yamamoto H, Quinn G, Asari A, et al. Differentiation of embryonic stem cells into hepatocytes: biological functions and therapeutic application. *Hepatology* 2003;37:983-993.
172. Yamada T, Yoshikawa M, Kanda S, et al. In vitro differentiation of embryonic stem cells into hepatocyte-like cells identified by cellular uptake of indocyanine green. *Stem Cells* 2002;20:146-154.
173. Vessey CJ, Hall PM. Hepatic stem cell: A review. *Pathology* 2001;33:130-141.
174. Ruck P, Xiao JC, Pietsch T, et al. Hepatic stem-like cells in hepatoblastoma: expression of cytokeratin 7, albumin and oval cell associated antigens detected by OV-1 and OV-6. *Histopathology* 1997;31:324-329.
175. Schmelzer E, Wauthier E, Reid LM. The phenotypes of pluripotent human hepatic progenitors. *Stem Cells* 2006;24:1852-1858.
176. Laurson J, Selden C, Hodgson HJ. Hepatocyte progenitors in man and in rodents-multiple pathways, multiple candidates. *Int J Exp Pathol* 2005;86:1-18.
177. Alison MR, Vig P, Russo F, et al. Hepatic stem cells: from inside and outside the liver?. *Cell Prolif* 2004;37:1-21.
178. Yamashita T, Budhu A, Forgues M, et al. Activation of hepatic stem cell marker EpCAM by Wnt- β -catenin signaling in hepatocellular carcinoma. *Cancer Res* 2007;67:10831-10839.
179. Hay DC, Zhao D, Fletcher J, et al. Efficient differentiation of hepatocytes from human embryonic stem cells exhibition markers recapitulating liver development in vivo. *Stem Cells* 2008;26:894-902.
180. Kamiya A, Gonzalez FJ, Nakauchi H, et al. Identification and differentiation of hepatic stem cells during liver development. *Front Biosci* 2006;11:1302-1310.
181. Alpert S, Hanahan D, Teitelman G. Hybrid insulin genes reveal a developmental lineage for pancreatic endocrine cells and imply a relationship with neurons. *Cell* 1988;53:295-308.
182. Yang L, Li S, Hatch H, et al. In vitro trans-differentiation of adult hepatic stem cells into pancreatic endocrine hormone-producing cells. *Proc Natl Acad Sci* 2002;99:8078-8083.
183. Trucco M. Regeneration of the pancreatic β cell. *J Clin Invest* 2005; 115:5-12.
184. Bonner-Weir S, Weir GC. New sources of pancreatic β -cells. *Nature Biotechnol* 2005;23:857-861.
185. Naya FJ, Huang HP, Qui Y, et al. Diabetes, defective pancreatic morphogenesis, and abnormal enteroendocrine differentiation in BETA2/NeuroD-deficient mice. *Genes Dev* 1997;11:2323-2334.
186. Huang HP, Liu M, El-Hodiri HM, et al. Regulation of the Pancreatic Islet-Specific Gene BETA2 (neuroD) by Neurogenin 3. *Mol Cell Biol* 2000;20:3292-3307.
187. Lin HT, Chiou SH, Kao CL, et al. Characterization of pancreatic stem cells derived from adult human pancreas ducts by fluorescence activated cell sorting. *World J Gastroenterol* 2006;12:4529-4535.
188. May RJ, Sureban SM, Lightfoot SA, et al. Identification of a novel putative pancreatic stem/progenitor cell marker DCAMKL-1 in normal mouse pancreas. *Am J Physiol Gastrointest Liver Physiol* 2010;299: G303-G310.
189. Noguchi H, Matsumoto S, Ueda M, et al. Method for isolation of mouse pancreatic stem cells. *Transplant Proc* 2008;40(2):422-3.
190. Trempus CS, Morris RJ, Ehinger M, et al. CD34 expression by hair follicle stem cells is required for skin tumor development in mice. *Cancer Res* 2007;67:4173-4181.
191. Trempus CS, Morris RJ, Bortner CD, et al. Enrichment for living murine keratinocytes from the hair follicle bulge with the cell surface marker CD34. *J Invest Dermatol* 2003;120:501-511.
192. Blanpain C, Lowry WE, Geoghegan A, et al. Self-renewal, multipotency, and the existence of two cell populations within an epithelial stem cell niche. *Cell* 2004;118:635-648.
193. Snippert HJ, Haegebarth A, Kasper M, et al. *Lgr6* marks stem cells in the hair follicle that generated all cell lineages of the skin. *Science* 2010;327:1385-1389.
194. Reya T, Duncan AW, Ailles L, et al. A role for Wnt signalling in self-renewal of haematopoietic stem cells. *Nature* 2003;423:409-412.

195. Calvi LM, Adams GB, Weibrecht KW, et al. Osteoblastic cells regulate the haematopoietic stem cell niche. *Nature* 2003;425:841-846.
196. Duncan AW, Rattis FM, DiMascio LN, et al. Integration of Notch and Wnt signaling in hematopoietic stem cell maintenance. *Nature Immunol* 2005;6:314-322.
197. Zhang J, Niu C, Ye L, et al. Identification of the haematopoietic stem cell niche and control of the niche size. *Nature* 2003;425:835-841.
198. Cotsarelis G, Kaur P, Dhoulily D, et al. Epithelial stem cells in the skin: definition, markers, localization and functions. *Exp Dermatol* 1999;8:80-88.
199. Plikus MV, Mayer J, Cruz D, et al. Cyclic dermal BMP signaling regulates stem cell activating during hair regeneration. *Nature* 2008;451:340-344.
200. Tumber T, Guasch G, Greco V, et al. Defining the Epithelial Stem Cell Niche in Skin. *Science* 2004;303:359-363.
201. Hu B, Lefort K, Qiu W, et al. Control of hair follicle cell fate by underlying mesenchyme through a CSL-Wnt5a-FoxN1 regulatory axis. *Genes Dev* 2010;24:1519-1532.
202. Johnston MA, Lim DA. Keeping them quiet: BMPs maintain adult neural stem cell quiescence. *J Plant Physiol* 2010;7:9-10.
203. Alexson TO, Hitoshi S, Coles BL, et al. Notch Signaling Is Required to Maintain All Neural Stem Cell Populations-Irrespective of Spatial or Temporal Niche. *Dev Neurosci* 2004;28:34-48.
204. Imayoshi I, Sakamoto M, Yamaguchi M, et al. Essential Roles of Notch Signaling in Maintenance of Neural Stem cells in Developing and Adult Brains. *J Neurosci* 2010;30:3489-3498.
205. Zheng H, Ying H, Yan H, et al. p53 and Pten control neural and glioma stem/progenitor cell renewal and differentiation. *Nature* 2008;455:1129-1133.
206. Islam O, Loo TX, Heese K. Brain-Derived Neurotrophic Factor (BDNF) has Proliferative Effects on Neural Stem Cells through the Truncated TRK-B Receptor, MAP Kinase, AKT, and STAT-3 Signaling Pathways. *Curr Neurovasc Res* 2009;6:42-53.
207. Saporta S, Kim JJ, Willing AE, et al. Human Umbilical Cord Blood Stem Cells Infusion in Spinal Cord Injury: Engraftment and Beneficial Influence on Behavior. *J Hematother Stem Cell Res* 2003;12: 271-278.
208. Keirstead HS, Nistor G, Bernal G, et al. Human Embryonic Stem Cell-Derived Oligodendrocyte Progenitor Cell Transplants Remyelinate and Restore Locomotion after Spinal Cord Injury. *J Neurosci* 2005;25:4694-4705.
209. Tsuji O, Miura K, Okada Y, et al. Therapeutic potential of appropriately evaluated safe-induced pluripotent stem cells for spinal cord injury. *Pro Natl Acad Sci* 2010;107:12704-12709.
210. Wrathall JR, Lytle JM. Stem cells in spinal cord injury. *Disease Markers* 2008;24:239-250.
211. Ruff CA and Fehlings MG. Neural stem cells in regenerative medicine: bridging the gap. *Painmanerva Med* 2010;52:125-147.
212. Ronaghi M, Erceg S, Moreno-Manzano V, et al. Challenges of Stem Cell Therapy for Spinal Cord Injury: Human Embryonic Stem Cells, Endogenous Neural Stem Cells, or Induced Pluripotent Stem Cells?. *Stem Cells* 2010;28:93-99.
213. Lindvall O, Kokaia Z, Martinez-Serrano A. Stem cell therapy for human neurodegenerative disorders-how to make it work. *Nat Med* 2004;Suppl:S42-S50.
214. Hung CW, Liou YJ, Lu SW, et al. Stem cell-based neuroprotective and neurorestorative strategies. *Int J Mol Sci* 2010;11:2039-2055.
215. Schwarz Sc and Schwarz J. Translation of stem cell therapy for neurological diseases. *Transl Res* 2010;156:155-160.
216. Hung CW, Chen YC, Hsieh WL, et al. Ageing and neurodegenerative diseases. *Ageing Res Rev* 2010;Suppl 1:S36-46.
217. Lopez-Toledano MA, Ali Faghihi M, Patel NS, et al. Adult neurogenesis: a potential tool for early diagnosis in Alzheimer's disease?. *J Alzheimers Dis* 2010;20(2):395-408.
218. Shen CC, Lin CH, Yang YC, et al. Intravenous implanted neural stem cells migrate to injury site, reduce infarct volume, and improve behavior after cerebral ischemia. *Curr Neurovasc Res* 2010;7:167-179.
219. Lee JS, Hong JM, Moon GJ, et al. A long-term follow-up study of intravenous autologous mesenchymal stem cell transplantation in patients with ischemic stroke. *Stem Cells* 2010;28:1099-1106.
220. Saxena AK, Singh D, Gupta J. Role of stem cell research in therapeutic purpose--a hope for new horizon in medical biotechnology. *J Exp Ther Oncol* 2010;8(3):223-233.
221. Lindvall O, Kokaia Z. Stem cells in human neurodegenerative disorders--time for clinical translation?. *J Clin Invest* 2010;120:29-40.
222. Zuccato C, Valenza M, Cattaneo E. Molecular mechanisms and potential therapeutic targets in Huntington's disease. *Physiol Rev* 2010;90:905-981.
223. Niclis JC, Trounson AO, Dottori M, et al. Human embryonic stem cell models of Huntington disease. *Reprod Biomed Online* 2009;19(1):106-113.
224. Miller RH. The Potential of Mesenchymal Stem Cells for Neural Repair. *Discov Med* 2010;9(46):236-242.
225. Zavan B. Neural Potential of Adipose Stem Cells. *Discov Med* 2010;10:37-43.
226. Strauer BE, Brehm M, Zeus T, et al. Repair of Infarcted Myocardium by Autologous Intracoronary Mononuclear Bone Marrow Cell Transplantation in Humans. *Circulation* 2002;106:1913-1918.
227. Dawn B, Abdel-Latif A, Santosh K, et al. Cardiac Repair with Adult Bone Marrow-Derived Cells: The Clinical Evidence. *Antioxid Redox Signal* 2009 Aug;11(8):1865-82.
228. Wei HM, Wong P, Hsu LF, et al. Human bone marrow-derived adult stem cells for post-myocardial infarction cardiac repair: current status and future directions. *Singapore Med* 2009;50(10):935-42.
229. Dimmeler S, Zeiher AM, Schneider MD. Unchain my heart: the scientific foundations of cardiac repair. *J Clin Invest* 2005;115:572-583.
230. Segers VF, Lee RT. Review Article Stem-cell therapy for cardiac disease. *Nature* 2008;451:937-942.
231. Stamm C, Klose K, Choi YH. Clinical application of stem cells in the cardiovascular system. *Adv Biochem Eng Biotechnol* 2010;123:293-317.

232. Ramiya VK, Maraist M, Arfors KE, et al. Reversal of insulin-dependent using islets generated in vitro from pancreatic stem cells. *Nat Med* 2000;6:278-282.
233. Noguchi H, Naziruddin B, Jackson A, et al. Characterization of human pancreatic progenitor cells. *Cell Transplant* 2010;19(6):879-86.
234. Oh SH, Muzzonigro TM, Bae SH, et al. Adult bone marrow-derived cells trans-differentiating into insulin-producing cells for the treatment of type I diabetes. *Lab Invest* 2004;84:607-617.
235. Wagner RT, Lewis J, Cooney A, et al. Stem cell approaches for the treatment of type 1 diabetes mellitus. *Transl Res* 2010;156:169-179.
236. Tsai RJ, Li LM, Chen JK. Reconstruction of damaged corneas by transplantation of autologous limbal epithelial cells. *N Engl J Med* 2000;13:136-138.
237. Secker GA, Daniels JT. Limbal epithelial stem cells of the cornea. (Accessed on Sep 28, 2010, at <http://www.stembook.org/node/588>).
238. Rama P, Matuska S, Paganoni G, et al. Limbal stem-cell therapy and long-term corneal regeneration. *N Engl J Med* 2010;363:147-155.
239. Yang X, Moldovan NI, Zhao W, et al. Reconstruction of damaged cornea by autologous transplantation of epidermal adult stem cells. *Mol Vis* 2008;14:1064-1070.
240. Baker PS, Brown GC. Stem-cell therapy in retinal disease. *Curr Opin Ophthalmol* 2009;20:175-181.
241. West EL, Pearson RA, MacLaren RE, et al. Cell transplantation strategies for retinal repair. *Prog Brain Res* 2009;175:3-21.
242. Wang W, Dean DC, Kaplan HJ. Age-related macular degeneration. *Discov Med* 2010;9:13-15. 265.
243. Marchetti V, Krohne TU, Friedlander DF, et al. Stemming vision loss with stem cells. *J Clin Invest* 2010;120:3012-3021.
244. Dahlmann-Noor A, Vijay S, Jayaram H, et al. Current approaches and future prospect for stem cell rescue and regeneration regeneration of the retina and optic nerve. *Can J Ophthalmol* 2010;45(4):333-341.
245. Djouad F, Bouffl C, Ghannam S, et al. Mesenchymal stem cells: innovative therapeutic tools for rheumatic diseases. *Nature* 2009;5:392-399.
246. Morris KV, Rossi JJ. Lentivirus-Mediated RNA Interference Therapy for Human Immunodeficiency Virus Type 1 Infection. *Hum Gene Ther* 2006;17:479-486.
247. Chimienti SN. Stem-cell transplant and the prospect an HIV cure. A case report points to gene therapy as a potential avenue for controlling HIV without antiretroviral therapy. *Watch AIDS Clin Care* 2010;22(1):2-3.
248. Liang M, Kamata M, Chen KN, et al. Inhibition of HIV-1 infection by a unique short hairpin RNA to chemokine receptor 5 delivered into macrophages through hematopoietic progenitor cell transduction. *J Gene Med* 2010;12:255-265.
249. Persons DA. The challenge of obtaining therapeutic levels of genetically modified hematopoietic stem cells in beta-thalassemia patients. *Ann N Y Acad Sci* 2010;1202:69-74.
250. ClinicalTrials.gov. A service of the U.S. National Institutes of Health. (Accessed on Oct 4, 2010, at <http://clinicaltrials.gov/ct2/results/map>).
251. Living cell Therapy. Side effects of stem cell therapy. (Accessed on Oct 4, 2010, at <http://www.livingcelltherapy.com/24/side-effects-of-stem-cell-therapy>).
252. WebMD Professional. Drawbacks to stem cell therapy in cardiovascular diseases: evidence of adverse effects of stem cells in animal models (Accessed on Dec. 10, 2010, at http://www.medscape.com/viewarticle/577924_4).
253. Xcell-Center at the Institute for Regenerative Medicine. Limits of Stem Cell Therapy (Accessed on Dec 10, 2010, at <http://xcell-center.co.uk/treatments/overview/limits-of-therapy.aspx>).
254. Shannon TA. Ethical issues in stem cell therapy from the micro to the macro. (Accessed on Dec 10, 2010, at <http://www.wpi.edu/News/Transformations/2003Spring/stemcell.html>).